רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו. הואיל וכי נשברו יש להם תקנה שיעשו כו' ומיהו לענין להטריחן טובילה כשהן חדשים אית ליה לרב אשי טעמא דהדיא בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף שה:): **דאמר** רב יהודה מעשה בשל ציון המלכה. ומייתי ראיה דמימי שמעון בן שטח גזרו טומאה על כלי מתכות דיחזרו לטומאתן ישנה דהוא היה מימי של ציון המלכה דלאיתא בפרק ג' דתענית (דף כג.) דאמר מעשה מימי ר"ש בן שטח של ציון המלכה[ד] שהיו גשמים יורדים מע"ש לע"ש וכו': **הניחא** למ"ד דלא לכל הטומאות אמרו. דשב"ג סמיכא ליה הכי (ג) (בתוספתא) דכלים (פי"ב[ג]) גבי ההוא דמייתי לעיל (כלי עץ וכלי עור כו'[ה]) ופליג את"ק דאמר סתמא יחזרו לטומאתן ישנה וטעמא משום דטומאת מת היא זמן מרובה ושבר ולא ירצה להמתין: **אחד** כלים גדולים. שמרוב גודלן אינן מקבלים טומאה כגון כלי עץ שהן יתרים על ארבעים סאה שאינן מיטלטלים מלא וריקן[ו] אפ"ה מיקרי שאינה ואחד כלים קטנים כדתנן במס' כלים (פ"ב מ"ב) ומייתי לה בפ' אלו טריפות (חולין דף מד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ולפנותיהם יושבין שלא מסומכים שעורן מכדי סיכת קטן ועד לוג אבל גדיר מהכי עיהורים:

אף בנות כותים. תימה לר"י דבריש נדות כותים (דף לא:ב וש"ס) מוקי לה כר"מ דמייש למיעוטא והאי טעמא לא שייך אלא למ"ד כותים גרי אמת הן ואם לאתה טומאה מדאורייתא אבל למ"ד כותים גרי אריות הן לא שייך האי טעמא דאפי' אם לאתה טהורה מדאורייתא דעו"ג לא מטמאו בזיבה[ז] ובשמעתין מוכח דלכ"ע בנות כותים הוי מ"מ דבר ומאן דלא חיים למיעוטא אי למ"ד גרי אריות הן היכי מני לה בי"ח דבר ועוד דר' יוסי אית ליה דגרי אריות הן בנמנות בפרק רבי שמעון אל (דף סו: וש"ס) דאית ליה תורמין משל עו"ג על של כותים ומשל כותים על של עו"ג והכא תשיב אליבי' בנות כותים בי"ח דבר וי"ל דבנות כותים אתיא לכ"ע וגזרו עליהן שיהיו נדות שלא יטמעו בהן והא דמוקי התם מתני' כר"מ משום דסיפא מוכחת דלא הוי משום טימוע דקתני הכותים מטמאין משכב התחתון כעליון מפני שהן טועלי נדות מספק ומסיים ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתן ספק משמע דקאי אף אקטנות דאיירי בהן והא דקאמר התם רבי יוסי מעשה היה בעינגדל[ד] והטעלוה קודם לאמה לאו משום דמייש למיעוטא מייתי ראיה דמיעוטא דשכיח הוא דהא טעמא דרבי יוסי משום טימוע אלא לכך מייתי ראיה דאי לאו דשכיח הוא לא הוי לן למיגזר שיהו נדות מערסיותיהם משום טימוע אלא ליהוי כחוכא ואיטולא וא"ת היכי משיב ליה לר"מ בי"ח דבר והלא אלא הכי בכל מקום חיים ר' מאיר למיעוטא וי"ל דהכא הוצרכו לגזור משום דדמי לחזקה ורוצה שלא יאתה דמסתמא עם יציאתה לעולם לא יאתה ואוקמי אחזקה וסמוך רוצה לחזקה ואתרע ליה מיעוטא ולא הוה חיים רבי מאיר אי לאו דגזרו ליה בי"ח דבר דהוה ליה מיעוטא דמיעוטא דלמוכה בריש בתרא דיבמות (דף קיט.) וא"ת למ"ד בפ"ב דמסכתא ע"ז (דף ט:) גזרו על בנותיהן משום דבר אחר היינו נדות מערסיותן אמאי משיב להו בתרתי גזרות בנותיהן[ה] ובנות כותים וי"ל דלריבי דאי גזרו בעו"ג ה"א משום דאבודת כוכבים טפי אבל בנות כותים לא ואי גזרו בכותים משום דרגילין ושייבי טפי גבי ישראל מעובדי כוכבים אבל עכו"ם לא: **בל** המטלטלין. נקט מטלטלין משום שלא גזרו טומאת אהל בעובי המרדע אלא על האדם הנושאן אבל בפותח טפח אפילו במחוברים נמי מטמאין את הטומאה דדוקא זרעים וירקות לפי שאין בהן ממש קחני התם[ו] דלא מטמאין ולא מוציאים דהוי כמו טיפת[ז] הכבד והשלא והכפור והגליד והמלח אבל אילן המיסך על הארץ קחני התם[ח] דמטמא את הטומאה:

אקפח את כו'. לשון שבועה הוא כלומר אקפח את בני אם אין זה דבר אמת שהלכה זו מקופחת וכענין זה מצינו במקרא (בראשית מב) מי פרעה אם תצאו מזה כלומר שלא תצאו מזה[ט]:

שמע

רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו ודקא קשיא לך לא ליטמו מגבן [א]הואיל ונראה תוכו כברו [ב] שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה וגזר טומאה על כלי מתכות כלי מתכות דאורייתא נינהו דכתיב [ג]אך את הזהב ואת הכסף וגו' לא נצרכה אלא לטומאה ישנה דאמר רב יהודה אמר רב מעשה בשל ציון [ד] המלכה שעשתה משתה לבנה ונטמאו כל כליה ושברתן ונתנתן לצורף וריתכן ועשה מהן כלים חדשים ואמרו חכמים יחזרו לטומאתן ישנה מ"ט משום גדר מי חטאת נגעו בה הניחא למאן דאמר לא לכל הטומאות אמרו אלא לטומאת המת בלבד אמרו שפיר אלא למאן דאמר לכל הטומאות אמרו מאי איכא למימר אמר אביי גזירה שמא לא יקבנו בכדי טהרתו רבא אמר [ה]גזירה [ו] שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה לה מאי בינייהו [ז]א"ב דרצפינהו מרצף: ואידך מאי היא [ח]דתנן המניח כלים תחת הצינור לקבל בהן מי גשמים אחד כלים גדולים ואחד כלים קטנים ואפילו כלי אבנים וכלי אדמה וכלי גללים פוסלין את המקוה אחד המניח ואחד השוכח דברי ב"ש וב"ה מטהרין בשוכח אמר ר' מאיר נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ומודים ב"ש בשוכח בחצר שהוא טהור אמר רבי יוסי עדיין מחלוקת במקומה עומדת אמר רב משרשיא דבי רב אמרי [ט]הכל מודים כשהניחם בשעת קישור עבים ד"ה טהורין לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו מר סבר [י]בטלה מחשבתו ומר סבר לא בטלה מחשבתו [יא] ולר' יוסי דאמר מחלוקת עדיין במקומה עומדת בצרי להו א"ר נחמן בר יצחק אף [יב] בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו: ואידך מאי היא [יג] דתנן כל המטלטלי' מביאין את הטומאה בעובי המרדע אמר רבי טרפון אקפח

לעולם לכלי חרס דמו. הואיל וברייתן מן החול הלכך פשוטיהן טהורין ואין בהן טומאה [ישנה]: הואיל ונראה תוכו. מגבהן[ד] דלך דפנותיו לא חשיב גב אלא תוך: בשל ציון. מימי שמעון בן שטח היתה: כל כליה. נמת שהיתה ברכה להמתין הזאת שלישי ושביעי לפיכך שברתן למהר שהרתן לצו ביום: וריתכן. שולל"י בגע"ז שמחבר כסף במקום שבר: גדר מי חטאת. נמצאו מי חטאת בטלים שאין לך אדם מתמין ז' ימים אלא שובן ותשמשה תורת מי חטאת: למ"ד כו'. לא ידעינא היכא: אמרו. שיחזרו: בכדי טהרתו. כמוליא רמון[ו]: בת יומא. אלא הערב שמש שהרוחה שנטמאו ומשתמשין בהן בו ביום ואינו יודע שנשברו סובר שהטילום: עולה. מועלת: דרצפינהו מרצף. הריקן[ז] ושבן כולן כמו [ח] מאכולת לוסה שמא לא יקבנו ליכא ושמא יאמרו איכא ואיכא דאמרי שמא לא יקבנו איכא שמא יאמרו כו' ליכא דהא מינכר עשייה שנתחדש כולו חה נראה בעיני: תחת הצינור. שקבנו ולבסוף תקקו[ט] להמשיך מים למקוה דשוב אינו פוסל אבל הכלים פוסלים משום שאינה: ואחד כלים קטנים. דלא תימא לא תשיב: ואפילו כלי גללים. שאינם קרויין כלים לענין קבלת טומאה הוו כלים לענין שאינה: גללים. (ח) [י] שיש[ז]: כלי אדמה. דלאו ע"י גיבול הוא ככלי נתר וכלי חרס[ח]: מטהרין. דשוכח לא תשיבה שאינה הואיל ולא לכך נתכוון: בחצר. שלא תחת הצינור ונתמלא מן הטופין ונפלו למקוה שהוא טהור דנמנית תחת הצינור וכשהיתן בשעת קישור עבים ואח"כ נתפזרו ונסכן כדמוקי לקמן הוא דפליגי בה דגלי דעתיה שלא שיפלו לתוכו ומשום פזור עבים לא בטלה מחשבתו דאמרה אבל בנמנות[ט] בחלר ואפי' בשעת קישור ונתפזרו לא מוכחא מחשבתה קמייתא שפיר מעיקרא הלכך בטלה: במקומה עומדת. בנמנית תחת הצינור בקישור עבים לא נמנו ורבו עליה[י] לבטל דברי בית הלל דלא[יא] חזרו בהן: הניחן. תחת הצינור בשעת קישור עבים ואיתרו גשמים לצאת וילא למלאכתו ושכחן דברי הכל הואיל ומתחלה לכך נתכוון לא בטלה מחשבתו בשכחתו: דברי הכל טהורים. דליכא גלוי דעתא: בטלה מחשבתו. דכי נתפזרו אסא דעתיה דסבר לא ירדו גשמים עוד: בצרי להו. י"ח דבר שאין זו מן הנמנין דכל זמן שלא נמנו ורבו הוא הלכה כבית הלל וטהור: נדות מעריסתן. מיום שנולדה דגזרינן דילמא חזא נדות דקטנה בת יומא מטמאה בנדה דתניא[יב] אין לי אלא שהה תינוקת בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר ואשה וכותים אין דורשין מדרש זה וכי חזיין לא מפרשי לה הלכך גזור בהו רבנן: כל המטלטלין מביאין את הטומאה. משום אהל שאם איהל ראשו אחד על המת וראשו אחד על הכלים מביאין להן טומאת אהל המת לטמא ז' ימים ולהיות אב הטומאה כדין אהל טמא[יג]: בעובי המרדע. אפילו אין בהן פותח טפח אלא בעובי המרדע ולקמן[יד] מפרש יש[ט] בהיקפו טפח חוט טפח צריך להקיפו ואף על גב דאהל דאוריתא פחות מטפח לא הוי דהלכה למשה מסיני הוא כשאר כל השיעורין הכא גזור רבנן היקפו משום עביו: אקפח

עין משפט נר מצוה

קכג **א** מ"י פ"ט מהל' כלים הלכה ה:
קכד ב מ"י פ"ב מהל' כלים הלכה ג:
קכה ג ד ה מ"י פ"ד מהלכות מקוואות הלכה ד סמג עשין רמא טוש"ע יו"ד סימן לז סעיף מא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולרבי יוסי דאמר כו' עד בו ביום גזרו). תפ"מ (וכ"ה במז"ה ובמהר לתוסיס לל"ג לה): —

רב נסים גאון

שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה. תמצא דבריו מבוארין במס' כתובות בפרק

רבינו חננאל

רב אשי אמר לעולם כלי חרס הן ודקא קשיא לך אם בכלי חרס הן לא יטמאו מגבן דהא אין כלי חרס מטמא אלא באויר ולא מגבו מה שאין כן [בשאר כלים]. דגרסינן בשחיטת חולין סו"פ ראשון. ת"ר אויר כלי חרס טמא וגבו טהור אויר כל הכלים טהורין ובגבן טמא ותו אמרינן וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא איהו כלי שטומאתו קודמת לפתחיו הוי אומ' זה כלי חרס וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור הא למדת שכלי חרס אם אינו צמיד פתיל [עליו] טומאה קודמת לפתחו ואפילו באויר ואם הוא צמיד פתיל אינו מטמא מגבו ושאר כל הכלים אפילו הן צמיד פתיל ונגעה בהן טומאה מגבן נטמאו. ופשוטי כלי זכוכית אין מקבלין טומאה ככלי חרס דתנינן (כלים פ"ב) זה הכלל כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים פי' אין מטמאין מגבן באויר שאין כלי חרס מטמא באויר מגבו אלא מתוכו שנאמר אל תוכו לפיכך מוקף צמיד פתיל טהור מפני שאינו מטמא מגבו שהן אחוריו אבל שאר הכלים ואפילו כלי זכוכית אין צמיד פתיל מציל בהן בזמן שיש לכלי זכוכית בית קבול מפני שמטמאין מגבן. **הכא** אמר רב אשי כלי זכוכית ככלי חרס הן ובסוף ע"ז אמרינן כלי זכוכית ככלי מתכות הן. ושנינן לא קשיא הכי קאמר כלי זכוכית ככלי חרס הן ולא מקבלי טומאה אא"כ יש להן תוך ככלי חרס והוא בית קבול אבל פשוטיהן טהורין וגזרו עליהן להיות מיטמאין מגבן הואיל וכלי זכוכית מראת הטומאה מגבן שהוא אחוריו כאילו בתוכו הויא אבל לעולת מידי טומאתן כלי זכוכית ככלי מתכות הן וצורכין טבילה במ' סאה והכין קי"ל כרב אשי דהוא בתראה: שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה. מפורש במס' כתובות פ' האשה שנפלו לה נכסים בסופו עד

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [לעיל יד: ע' כתובות פב:], ו) [חולין קכג.], ז) מקוואות פ"ד מ"ט, ח) נדה לא:, ט) אהלות פט"ו מ"א, י) כלים פי"ד מ"ב, יא) נדה יד.], יב) ב"ק דף סז. וש"נ, יג) נדה דף לב., יד) יז. כ) לקמן דף לה. פג:, ל) נדה לד., מ) ע"ין לקמן יז:, נ) אהלות פ"ח מ"ה, ס) מ"ב, ע) [וע' תוס' מגיגה טו: ד"ה אלמה].

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה גללים שיש. נ"ב בעלמא פרש"י לפיעי בקר: (ב) תוס' ד"ה המיסמ וכו' סמיכא ליה הכי במסכת כלים (וכן הוא בס"י). נ"ב ע"ש בפ' י"ל:

גליון הש"ס

גמ' איכא בינייהו דרצפינהו מרצף. עי' בתמתי לכלים פי"ח מ"ג ובמו"ט שם ד"ה ריב"ב: רש"י ד"ה למ"ד ל"י היכא. עיין בכרכות דף כה ע"ב בכרש"י ד"ה מלן שמעמא ליה כו' וש"נ: רש"י ד"ה גללים שיש. עיין רש"י לקמן דף נא ע"ח ד"ה כלי גללים. ועי' שו"ת מהר"ן פ"ח סימן קכא: תוס' ד"ה אקפח וכו' שלא תצאו מזה. ועי' מגיגה דף טו ע"ב תוס' ד"ה אלמה בגמרא. ובמתוכות דף מו ע"ח:

תורה אור השלם

א) אַךְ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבַּרְזֶל אֶת הַבְּדִיל וְאֶת הָעֹפֶרֶת: [במדבר לא, כב]

ליקוטי רש"י

[נדפס בעמוד א]

הגהות וציונים

ה) בְּשֶׁל צִיּוֹן. ובכתר"י ובתוס' הרא"ש ובר"ן היא בתיבה אחת כְּשֶׁלַצִּיBן: ו) נראה שרש"י היה גורס בגמ' מברו כגי' הראב"ד (רש"ש): ז) נדצ"ל הדיקן (רש"ש): ח) ס"א מאבן שייש (חכ"מ): ט) בכת"י נוסף כאן ד"בור אחד המניח. תחת הצינור במתכוין לקבל מים: ואחד השוכח. תחת הצינור ולא נתכוין לקבל מים: י) צ"ל במניח (ממ"ש דפו"ר): יא) נדצ"ל עליהם (באה"מ, עלי' דפו"ר) ור"ל ב"ש על ב"ה: יב) בכת"י ולא חזורו: יג) נדצ"ל כדין טמאי אהל (וכ"ה בכת"י ובמהרי יוסף): יד) צ"ל ביש (מהרש"ל דפו"ר): טו) [שם ליתא ושל ציון המלכה ע"ש ועי' רבה בחקותי פרשה לה] (גליון): יז) עי' בר"ש שם (גליון): יח) [צ"ל בלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן כו'] (גליון): יט) צ"ל בעין בול (דבש חמר): כ) לפנינו שם ביפת: כא) שייך לדף יז ע"א (גליון):

ששמע השומע וטעה כו' טמאוהו משום כלים המאהילים על המת. פי' בקונטרס טמאוהו לאיכר טומאת ערב משום דנגע בכלים המאהיליס שהן טמאין טומאת ז' כדין המוגע בטמא מת דטמא טומאת ערב מדאורייתא וקשה למה טעה השומע והיה סבור שטמאוהו טומאת ז' כיון דדבר פשוט הוא שאדם המוגע בטמא מת דטמא טומאת ערב ועוד דמן התורה לאיכר טמא טומאת ז' משום טומאה בחטורים דיקרב בדיקרב בחטורים טמא ז' מדאורי' כדאמר בפ"ב דע"ז (דף נ: ושם) ואפילו בחטורים על ידי אהל טמא טומאת ז' כדמוכח בריש אהלות (פ"ל מ"ג [1]) לכך נראה שטמאוהו לאיכר טומאת ז' משום טומאה בחטורים והשומע טעה לפי שאינו פשוט כ"כ דין טומאה בחטורים והיה סבור דמשום אהל טמאוהו כיון שיש בהיקפו טפח ממילא טומאה לטמא כל אשר תחתיו משום אהל בעובי המרדע:

[2] **אמר** רבי עקיבא אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימין שיהו כל המטלטלין מביאין טומאה על האדם הנושאן בעובי המרדע. משום אהל לטמאו טומאת שבעה [3] אפי' היכא דלא שייך טומאה בחטורים כגון שיש סודר מפסיק בין המרדע לבשרו שהסודר טמא טומאת שבעה משום חטורים דהיינו חטורי אדם [4] במת והאדם אינו טמא אפי' מדרבנן אלא טומאת ערב דטמא מדאורייתא כדמוכח בפ' ג' מינין (זיר דף מב: ושם) [5] וגזרו שיהא אדם טמא טומאת ז' משום אהל אלא שלא יטעו אותם שאין יודעים דין טומאה בחטורים ויאמרו שטמאת טומאת ערב משום אהל כיון שיש בהיקפו טפח א"כ אתי למימר שאין באהל אלא טומאת ערב לכך גזרו שיהא טמא ז' כאדם המיטמא באהל אלא [6] חלקו אפילו יהא מפסיק בינו לבין המרדע שאלה סודרים או ד' ויהא אדם רביעי או חמישי או יותר ואפי' אם המטלטלין פשוטי כלי עץ שאין בהם טומאה בחטורים ודוקא בעובי המרדע שיש בהיקפו טפח אבל בפחות מכן ליכא למטעי אלא שהיה משום אהל ואף על פי שלא יהיו טומאה בחטורים לא יטעו אלא שאלו הטעם: **ועל** שאר אדם וכלים בפותח טפח. כיון דליכא בהן שום טומאה בחטורין בעי אהל משום דכתיב דברים ות"ת למה טמאוהו ז' משום חטורים לר' טרפון והא מרדע פשוטי כלי עץ הוא ולא מקבל טומאה דהא ע"כ איירי שאין הדרכן בתוך המרדע שאם יש דרכן בתוכו היה מטמא אפילו בכל שהוא כל מה שתחתיו דחרב הרי הוא כאהל אפי' ע"י אהל כדמוכח בריש אהלות וכל הפסוק דבאהל חרב דרשינן ליה בטומאת אהל בזוזר פ' כ"ג (דף עג:) ואור"ת דחשיב בית קבול מקום שנותנין דרכן במרדעת [7] ולא הוי בית קיבול העשוי למלאות שאין קונעין אותו שם אלא פעמים ממיתין ופעמים מסירין וכן מוכח במסכת כלים דחשיב בית קבול דתנן [8] המרדע יש לו אחוריים ותוך והא דתנן בפ"ע דכלים (משנה ו) כוס שנלע ליורה ומלמד שנלע דרכן כו' היו יהוריים וכנסו לאהל טמא' פי' הדרכן נבדו נגע בהן ככר של תרומה משנה במלמד שהמלמד לא קיבל טומאה מן הדרכן ומלמד ומרדע מסתמא הכל אחד [9] ואור"י דאיכא לאוקמי בכה"ג שא"א להוליא הדרכן אא"כ ישבר בית קבולו ולכך לא חשיב תו בית קבול: **גוזרני** טומאה אף על המסיקה. פי' הר"ר פורת דלהכי לא גזרו על המסיקה דגזירה שמא יבצרו בקופות מזופפות [10] לא שייך בזיתים דמוהל היולא מהם לא חשיב משקה והא דתנן במס' מכשירין (פ"ט מ"ה) מוהל שהמן כשמן [11] י"ל דהיינו במוהל היולא לאחר שעמדו בכומר ב' ימים או ג' ואחתיה כר' יעקב דרש חבית (לקמן קמד:) אבל מוהל היולא ע"י מסיקה אפי' רבי יעקב מודה דטהור וכן גזירה דנושכות ופעמים שאדם יוצא לבצור ממי לא שייך בהן והשתא אתי שפיר דתניא לקמן בריש חבית (דף קמה. ושם) המפלגו בזיתים לידע אם הגיעו אינם לא אמר הוכשר [12]. **הניחא** למ"ד בלי **טמא חושב משקה.** [מתוספתא] (פ) דמכשירין [13] (פ"ל מ"ה) גבי עריבה שיכל לתוכה ב"ש אומר הרי זה בכי יותן כו' בד"א בטהורה אבל בטמאה הכל מודים הרי זה בכי יותן דברי רבי מאיר ר' יוסי אומר הרי זה בכי יותן ובית הלל אומרים בכי יותן: עובי המרדע ב' אצבעות והיקפו טפח: הניחא למאן דאמר כלי טמא חושב את המשקין אלא למאן דאמר אין כלי טמא חושב את המשקין מאי איכא למימר. דע כי זו החלוקה נלאו למצוא אותה הרבה מהחכמים ולא תמצא אחד מן הקדמונים שפירשה ובירדה ואנא ברחמי שמיא כבר יגעתי ומצאתי בתוס' מכשירין (פ"ב) עריבה שירד דלף לתוכה המים הניתזין והצפין אינן בכי יותן נטלה לשפכה בית שמאי אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינן בכי יותן במה דברים אמורים בטהורה אבל בטמאה הכל מודים שהן בכי יותן דברי ר"מ ר' יוסי אומר אחת טהורה ואחת טמאה בית שמאי אומרים הרי זה בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן סבר ר"מ כי בעריבה טמאה מודים ב"ש דב"ה שהן בכי יותן וכלי טמא חושב את המשקה ור' יוסי סבר כי לא (פרש) [כי לא יש הפרש] אצל בית הלל בין הטמאה לטהורה שאינו בכי יותן ואין כלי טמא חושב את המשקה והוהר לך בזה הפירוש כי נסתר הוא מאד וכבר סייעני המקום לגלותו ולבוררו:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן קטו. ובמיס יג.], ב) [לעיל טו.] ע"ז לט: תולין לו: ג) [תוספתא מ"ק], ד) לקמן דף ל:, ה) [כלים פכ"ה מ"כ], ו) [וע"ע תוס' פסחים ג: ד"ה מין ותוס' מגילה כה. ד"ה יתנה ותוס' יומא לט: ד"ה למיכה], ז) פ"ח מ"ה, ח) פ"ב ה"ב.

גליון הש"ס

גמ' גוזרני טומאה אף על המסיקה. עי' מגילה דף כה ע"א תוס' ד"ה יתנה: שם הניחא למ"ד כלי טמא חושב. עי' טורי אבן מגילה דף יט ע"א ד"ה ילין טהורות: רש"י ד"ה הניחא. ל"י היכא. עי' כלות דף כה ע"ב כרש"י ד"ה מאן שמעת ליה כו' וש"נ: תוס' ד"ה אמר ר"ע זכר' אפי' היכא דלא שייך טומאה בחיבורין. עי' בב"מ דף קה ע"ב תוס' ד"ה על אדם: תוס' ד"ה גוזרני טומאה וכו' לא שייך בזיתים דמוהל וכו'. עי' רפ"ע דטהרות בכע"ב ומתר"ע שם:

הגהות הב"ח

(מ) תוס' ד"ה המיטמא וכו' ממש' מכשירין. נ"ב בתוספתא ס) תני הכי ולא ממשנה עיין בפ' ד' ממסכת מכשירין בפי' הכלי שמשון ז"ל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולר"מ דאמר כו' עד ובאידך ס"ל כר"מ). תלמ"מ:

ליקוטי רש"י

אמר ר' טרפון אקפח את בני. שהיה רגיל לאמר לקפח את בני [כמהיה נשבע] (ב"מ פח. ע"ש). המוצר לגת. הבולר ענבים לדרכן בגת לאיזו הבולר לעמוקין משקה הוצא מהם אין מכשירים אלא ניחא ליה [לעיל טו.]. לדרכן בגת ולעשות מהן יין [ע"ז לט:]. שמאי אומר הוכשר. בין המלף מהן על גביהן ואף על גב דאזל לאיבוד לארץ שאומת מן הסליס [לעיל שם]. לענין טומאה המשקה הנלף הוא"ל ולכך הן עומדין ניחא ליה כמאי דבפיק מייניה [ע"ז שם]. אע"ג דלא ניחא ליה במשקה הוצא מהם דהא לאיבוד אזלי [חולין לו:]. ואין מוסקין במהרה א"ל כו'. מיתם קא קרי מסיקה ואין לרוץ למוסקן בטהרה כלומר במקבת שבת מלאות שבת (יז.) דלא חשיב מוהל היולא מהן דהכשיר שאינו שמן גמור אלא היולא על ידי הבל אבל יין הוא על הענבים מכשירין דניחא ליה מה [פסחים ג:]. הנכנס יכנס. הרוצה ליכנס יכנס [לקמן ס.].

הגהות וציונים

[1] כאן שייך התוספות ישנים אות ג ולא למטה (רש"ש) ומהר"ם בנעט כתב דאיתי על רבא ור"נ, ועיין רש"י לעיל טו ע"א ד"ה הבוצר: [2] נמחק ע"פ מהרש"ל ומהר"ם ועיין רש"ש: [3] נדצ"ל **דברים** (באה"מ): [4] צ"ל אלא **דינו** בדין (מהר"ם בנעט): [5] בכת"י **ביציאתו**: [6] עיין שפת אמת שבגיה **פרק טו מ"י**: [7] מהרש"ל ומהר"ם כתבו דהך עם דיבור התוספות דבסמוך ד"ה ועל כו' כולם דיבור אחד עם דלעיל ד"ה ששמע (גליון): [8] חיבורי **אוה"ל** במת והאדם כו' כצ"ל מהרש"א ועי' ר"מ ורש"ל (גליון). ועי' בהגהות ר' זאב וראלף מבאסקוריע שמוסיף דהיינו חבורי אדם במת **חבורי אהל במת**: [9] עיין הגהות בן אריה בילק"מ שמעתיק תוספות ישנים שנחסר בדפוסים: [10] נדצ"ל **ולא** חלקו: [11] צ"ל **במורדע** (רש"ש): [12] וכן פירש רש"י שבועות מח ע"א ד"ה מרדע (גלינות קה"י) במרדש הובא כמה פעמים "ג' שמות נקרא לו מלמד מרדע דדבן וכור" (ויקרא רבה כט, ז ועורר הובא בערוך ערך מלמד): [13] צ"ל **מוהל כשמן** ותיבת "השמן" ל"ג (מהר"ם בנעט): [14] נדצ"ל **דלא חשובין אהל** (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

קכו **א** ב מיי' פי"ב מהלכות טומאת מת הלכה ה סמג עשין רלח: **קכז** ג ד מיי' פי"ל מהלכי טומאת אוכלין הלי' ל סמג עשין רמו:

תוספות ישנים

א) ול"ל לקופן ושוף הפורס דלא חשבינן [1] בממ' אהלים [2] דהא רגלי האיכר טוגעים באלן כמהוא עוכר: ב) לשמר היה לך לגזור אף ממסיקה משום דאי לא הא לא קיימא הא: ג) והשתא נקטו הטלר לגת אומת דמילתא והי"ה טלר לעמוקין:

רבינו חננאל

מרדע שאמרו אין בעביו טפח ויש בהיקפו טפח הוא לא חשיב ליה אוהל עד דהוי בעביו טפח דגזרו על מי שיש בהיקפו טפח להחשב אהל אטו עובי: **הבוצר לגת כו'.** אוקימנא לעילא שתיק ליה הלל לשמי פי' מי שבצר ענבים שכוונתו להוצאת יין מהן. **ואמרו** בזה כמה טעמים אחד גזירה שמא יבצרנו בקופות טמאות [שחושב] (שחשיבת) משקין גזרו אפילו על ההוהרות. שני שמא יבצרנו בקופות מזופפות שאינן פולטות משקין וכאילו מתכרין באותן משקין ודעתו עליהן. שלישי גזירה משום הנושכות. פי' יש מי שאומר כגון שיש לקופר הללו אוגנין תושכות בהן הענבים ופולטין משקין ויש מי שאומר שנושך אדם מאשכול ונוטפין ממנו משקין. **ורב** נחמן אמר גזירה שמא יש עליהן בשעת בצירה משקין ממה שזולף עליה' בעודם מחוברין והמשקה ההוא עדיין טופח. פירוש **טופח.** שאם תטפח ידך עליו מתלחלחת היד:

רב נסים גאון

האשה שנפלו לה נכסים (דף פב) תניא נמי הכי בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וכו' עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהא כותב כל נכסאי אחראין לכתובתיך ועיקר זאת הבריייתא בתוספ' כתובות בראש פרק י"ב והוא אחרון המסכת: **המידא למאן דאמר לא כל** הטמאות אמרו. תיובתא לרבן שמעון בן גמליאל דאמר לא לכל טומאות אלא לטומאת מת אלא למאן דאמר אף לכל הטמאי אמרו מאי איכא למימר מחלוקת התנא קמא דפליג עליה רשב"ג והמשנה שחלקו בה התנאים היא שהוכירה כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין כו' ודבריה בראש פר' י"א מן מסכת כלים: **אמר ר' יצאי ומרדע שאמרו אין בעביו טפח כו'.** תמצא בתוספתא כלים פר' י"ד

אקפח את בני. מלטער היה על תורה המשתכחת ומקבל את עצמו: אקפח. אקבר לשון מיתון וקיצור: ששמע השומע. כשנשאלה השאלה על ידי מעשה בית המדרש ושמע שטמאוהו וטעה ולא ידע משום מה טמאוהו הם טמאו את המרדע משום כלים המאהילים על המת שהכלי עצמו המאהיל טמא בכל שהו דלא בעינן פותח טפח אלא לשוויה אהל להביא טומאה תחת ראשו השני להביא טומאה על אחרים אבל לגבי דידיה בכל שהו וטמאוהו לאיכר טומאת ערב משום שנגע באותו כלי שהוא אב הטומאה וזה שנגע בו ראשון והשומע טעה לומר שטמאוהו לאיכר אב הטומאה לטמא ז' ולטעון הזייה: אני אתקן שיהו דברי חכמים. שאומרים עובי המרדע מביא טומאה קיימין יש דבר [2] שממילא עליו טומאה ממש לטעון הזייה מדבריהם כגון על האדם הנושאן שטמא בו טומאת מגע מן התורה גזרו עליו בעובי המרדע ליטמא טומאת אהל מדבריהם גזירה היקפו משום עבוי דיין דטמטמת ליה על כרחך טומאה דאורייתא לאגרומיה הערב שמש והוא לא נגע בתמא בסבור שמשום אהל אתה מטמאו ומשום שיש בהיקפו טפח וכיון דלא מטמאת ליה טומאת ז' אתי למימר באהל גמור נמי טומאת ערב אבל שאר אדם וכלים שאין נוגעין בו ואין עליך לטמאן כלל אין מביאין שום טומאה אלא בפותח טפח ר"ע מילתייהו דרבנן פריש: וא"ר יצאי גרסינן: ומרדע שאמרו. דמביא את הטומאה על נושאו לטומאו שבעה מדבריהם: אין בעביו טפח. דאם כן הוי אהל דאורייתא: ודר' טרפון. דאמר לא גזרו שום גזירה אלא [3] בדין תורה דלא טמאוהו אלא טומאת ערב משום מגע בגרי דהו י"ח: בנות כותים כו': ובאידך. דמיית כלים: סבר לה. ר' טרפון כר' מאיר דחשיב ליה ב"מ דבר ואפיק הא ועייל הך דבנות כותים: מפני מה בוצרין בטהרה. מפני מה אתה מצריך לבצור בכלים טהורים דקאמרת הוכשר ואין אתה מצריך למסוק זיתים בכלים טהורים: יכנס. בבית המדרש: והיוצא אל יצא. לפי שהיו רוצין לעמוד בענין: קשה. לפי שהלל נשיא וענוותן [4]: וגזור שמאי והלל ולא קבלו מייניהו ואתו תלמידייהו וגזור וקבלו מייניהו הוכשר הא לא ניחא ליה בההיא משקה דנפיק וקאזל לאיבוד: בקופות טמאות. דאמיא טומאת הכלי ומתאבה ליה למשקה להכשיר הואיל וטומאתו והכשרו כאחת: הניחא למאן דאמר. °לא יתענה היכא: חושב משקה. להכשיר אוכל שבתוכו ואף על גב דלא אתאבה הוא: מזופפות. כיון דלא אזיל לאיבוד ניחא ליה ליליאתו [5]: הנושכות. אשכולות הנושכות זו את זו וכשבא להפרידן נסתבו המשקה עליהן וכיון דעבד בידים ולא אפשר בלא סתיעה מכשר: עובי המרדע ב' אצבעות והיקפו טפח: הניחא למאן דאמר כלי טמא חושב את המשקין אלא למאן דאמר אין כלי טמא חושב את המשקין מאי איכא למימר. דע כי זו החלוקה נלאו למצוא אותה הרבה מהחכמים ולא תמצא אחד מן הקדמונים שפירשה ובירדה ואנא ברחמי שמיא כבר יגעתי ומצאתי בתוס' מכשירין (פ"ב) עריבה שירד דלף לתוכה המים הניתזין והצפין אינן בכי יותן נטלה לשפכה בית שמאי אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינן בכי יותן במה דברים אמורים בטהורה אבל בטמאה הכל מודים שהן בכי יותן דברי ר"מ ר' יוסי אומר אחת טהורה ואחת טמאה בית שמאי אומרים הרי זה בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן סבר ר"מ כי בעריבה טמאה מודים ב"ש דב"ה שהן בכי יותן וכלי טמא חושב את המשקה ור' יוסי סבר כי לא (פרש) [כי לא יש הפרש] אצל בית הלל בין הטמאה לטהורה שאינו בכי יותן ואין כלי טמא חושב את המשקה והוהר לך בזה הפירוש כי נסתר הוא מאד וכבר סייעני המקום לגלותו ולבוררו:

כיון דאפשר למיעבד בשמואל מהימני. הקשה ריב"ל תרומת מעשר דלא אפשר להו למיעבד כשמואל ליגזור ומיקר ר"י דמ"מ אמת הוא שגזרו אף על גידולי תרומה גדולה וזולה לפרש טעם בגמרא: ומהר"ם אמר דתרומת מעשר מהימני הלכך דאין עומדין מעשר אלא לאכלם (מגרש) ומיב"ל מיקר לאומן שהיו מזומים לא היו מפרישין כלל דאמר בסוטה) ומגרש שהיו מפרישים מהימני [מוס' שבת]:

דילמא משהי ליה גביה ואתי ביה לידי תקלה. פי' בקונטרס ולכך גזרו דאפי' יזרענה דהוי טומאה וקשה לר"י דאמר בהדיא בפרק כל שעה (פסחים דף לד. ושם) שאילי תרומה טומאה טהורים מלטמא ואסורין מלאכול פי' לזרים כדמפרש התם אלמא לכהנים שרי וי"ל כיון דאין נאכלין לזרים משום ריוח פורתא שמטהרין לא משהי גביה והא דהכא חיישינן לתקלה ובספ"ק דפסחים (דף כ:) אמרי ב"ה תעשה זלוף איכא למימר דהכא מודו ב"ה דפעמים שצריך להשהות שנה שלימה עד זמן זריעה): **על** פתן ושמנן משום יינן. הקשה ריב"ל מ"ש שהחמירו טפי יין לאסור בהנאה מפת ושמן ואיתי מפני שהיין משמח אלהים ואנשים) והיו רגילין לנסכו אפי' שלא בפני ע"ז הואיל והוצרכו לאוסרו משום בנותיהם נתנו בו חכמים דין וחומר יין נסך ממש כיון דפעמים היו מנסכין אומו אפי' שלא בפני ע"ז:

הניחא לר' מאיר אלא לרבי יוסי שבסרי הויין. ה"מ נמי למימר אלא לר' טרפון מאי איכא למימר רש"י משיב אין פולין ואין קורין בתרמי וכן משמע מדקתני בברייתא אלו מן ההלכות ולא קתני בברייתא אלא הנהו תרמי והא דלא משיב מבחין בין בגדו לבגדי אשתו) ושמש הטודק כוסות וקערות לאור הנר) הגך נפקו מכלל הני תרמי שהן עיקר מיהו קשה דלא מני רש"י הך דלא יאכל הזב עם הזבה דודאי מי"ח דבר הוה דקתני לה בתמיתין) בהדיא ולפי זה אוכל ראשון ואוכל שני תדא משיב להו א"נ הבא ראשון ורובו במים שאובין שנפלו כו' משיב אתא משום דאי לא הא לא קיימא הא כי היכי דפתן ושמנן יינן ובנותיהן משיב גזירה אחת דלא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ דקתני עלה בתוספתא) אלו מן ההלכות איכא למימר דהוי בכלל לא יאכל הזב עם הזבה: **ועל** בנותיהם משום דבר אחר. ומש תאמר הייתא למ"ד דמפרש בפרק ב' דמסכתא ע"ז (דף ט:) דעל בנותיהם גזרו יתוד דשייך למיגזר משום ע"ז אלא למ"ד דעל בנותיהם גזרו ויל"ל דע"י שגזרו עליהם נדות יפרשו ממנגנן ולא יטמעו בהם כ"כ: **אונין.** פי' בקונ' נותנים בתנור א) ומתלגנן וכן משמע בפ"ב (דף מ:) דאמרי' האונין של פשתן משתלגנו: **אין** פורסין מצודות כו'. אע"ג דבשבת נמי אם פירש מצודה אינו חייב חטאת אינו יודע אם יצוד אם לאו מ"מ גזרו לפרוש מצודה דפעמים אחי לידי חיוב חטאת כגון שבשעת פריסתו יכול דהכי קתני בתוספתא) הפורס מצודה להבהמה או לעוף וכבכם לתוכה חייב: **אלא** בכדי שיצודו. ות"ת מנא ידע מתי יבא החיה וי"ל דמירוצלמי) מוקי לה בפורס בתורשין דמנין שם חיותא ומיירי בענין זה שלא יוכל לצוד במצודה אלא ח' או ג' דהא מה מועיל שיצודו מבעוד יום אם יכול לצוד גם משמשכה: **אין** מוכרים לנכרי. אף על גב דאי עביד להו בשבת לא מיחייב חטאת מ"מ מאחר שהנכרי מחמר או עושה בשבת בידים דבר שישראל אסור מן התורה גזרו רבנן עם תשכה כדפירש בקונטרס) משום דמיתלף בשלומו אבל בהכן דברים דרשאי שאינו עושה בשבת אסור בידים לא גזרו אי לאו דמיחייב חטאת והיינו טעמא דאין נותנין עורות לעבדן: **אין** נותנין עורות לעבדן זב"ה מתירין. מכאן היה נראה לר"ת להתיר על ידי קבלנות נכרי לבנות בשבת ועוד מביא ראיה מריחים דשרי ב"ה אליבא דרב יוסף בגמ' דמתירין להניח שם חיטין מבעוד יום וימיתנו) כל השבת כל שכן קבלנות על ידי נכרים דשרי ואינו ראיה לדידעי כ"ע שהריחים טוחנות מעצמם וידעי נמי שהחטין הושמו שם מע"ש אבל קבלנות יאמרו שלוה להם בשבת לעשות ועוד מביא ראיה מסוף פ"ק דע"ז (דף כא: ושם) דאמר רשב"ג משכיר אדם שדהו לנכרי מ"ט אריסותיה קעביד וה"נ קבלנותיה קעביד ואף על גב דר"ש בן אלעזר פליג עליה קיימא לן כרשב"ג דשתם מתני' כוותיה והא דאמרינן במ"ק (דף יב ושם) מקבלי קבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר מוקי ר"ת התם כולה שמעתתא בחבל ולכך החמיר ול"נ דהתם איכא דאמרי בחול המועד טפי מבחבל) ואפילו לאמרי דאמרי) טפי בחבל מבחול המועד מודה בשבת דחמיר טפי ונראה לר"י דהא דשרי בשמעתין עורות לעבדן היינו בחלוש דלא מפרקמא מילתא שהנכרי עושה מלאכה בביתו ולא ידעי שהוא של ישראל וכן נמי אמר במ"ק (דף יא: ושם) גמ' אבל מלאכתו בידו אחרים בביתו לא יעשו בבית אחרים יעשו אבל קבלנות דמחוסר דהוי ברשות ישראל דמפרקמא מלתא אסור בתוך התחום דהרואה יאמר שכירי יום הנהו והכי משמע בירושלמי דפירקין) דקאמר התם אומני נכרים שהן עושים עם ישראל בתוך ביתו אסור בתוך ביתם מותר אמר ר' שמעון בן אלעזר ד"א בקבולת אבל

מסורת הש"ס עם הוספות

מ) [תרומות פ"ט (מ"ד) פסחים לד. נדרים ס.], ב) [קידושין נח: ע"ז עג: חולין קלז:], ג) לקמן קנג., ד) ע"ז לו. ע"ש, ה) [ג"ז שם: ע"ש], ו) עיין תרומות פ"ח מ"ה, ז) עיין לקמן קנג., ח) חולין קל:, ט) מה., י) [וע"ע תוס' ב"ק קטו: ד"ה אמר], כ) שופטים ט יג., ל) לעיל יב., מ) לעיל יב:, נ) לעיל יא., ס) פ"א ה"ח, ע) פרק יג ה"ה, פ) ה"ז, צ) לקמן דף יח: ד"ה אלא, ק) [בב"ה מיהם], ר) מו"ק יא:, ש) ה"ח.

תוספות ישנים

א) וריב"ל דלא לפרש שמעתין אותן בתמוז כדי ליתכן כשמעלן מן המעלה ויש בו איסור ביטול בורם ב) שיתיבנו מתרכך מתמת הלמלומים וכדאמר [לקמן עד:] מאי מלן דלדי מיכתא לאמות מייב משום מבשל:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שיתבלו שיתממו הס"ד ואמ"כ מתמיל הדיבור שיקלוט. מבעוד יום הוא סו"ד ואמ"כ מ"ה הענין. הלבנו:

ליקומי רש"י

רישבא. לייל עופות ריסבא לשון מין פורסין ריסבין לוגים [חולין קטז. עי"ש במסורה"ש]. לייל עופות כמו מין פורסין רסבים לוגים (כ"ק עמו:) [תענית י:]. **גידולי תרומה.** אפילו בדבר שאינו בלה כגון מיטין או בלעות שומין [פסחים לד:]. גידולי תרומה שזרעה וגדלה גידולין תרומה מדרבנן חה אחד משמנה עשר דבר שרבו בית שמאי על בית הלל בילאות שבת [ב"מ צ:]. **כיון דאפשר למעבד חטה אחת.** שהתרומה לא נאמר בה שיעור מעורב אלא דאשית דגנך (דברים יח) ואפילו כל שהא [קידושין מא.]. חטה אחת מעורבת הכלי מתרומה הרא לא אתפרש שיעורא דידה אלא דאשית דגנך כתיב ואפי' כל דהו ורבנן הוא דאמרי עין יפה אחד מארבעים עין רעה אחד מששים בעינא אחד מחמשים [ע"ז עג:].

[המשך בדף יח.]

הגהות וציונים

ל) רש"ל מ"ז (גלירן) המהר"ם גורס **אלא** כיון (רעי"ש עוד גידסא): נ) אלא **אמר רבא** בע"ל רש"ל (גלירן): ג) במהרש"ל (דפו"ר) מחק ב' תיבות "שנטמאו במשקין" וכן ליתא בכת"י ובהי' הר"ן ועיין מהרי"א ברש"י ד"ה אוכלין שגורסן: ד) נ"א אוכלין וכלים **מטמאין** משקין ע' מהרש"א (גלירן) ולפנינו ע"פ מהרש"ל (דפו"ר): ס) **לצבוע** (רש"י על הר"ף): ו) נדצ"ל **ויטחנו** (באה"מ, וכ"ה בדפו"י): ז) צ"ל **דמחמיר** (באה"מ, דפו"ר): ח) צ"ל **דטרם** (ב"ש):

עין משפט נר מצוה

קכח א מיי' פי"ח מהל' תרומות הלכה כא:
קכט ב מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה ט יב סמג לאוין קמב טוש"ע יו"ד סימן קיב סעיף ח:
קל ג מיי' פי"ח שם הלכה ג סמג לאוין קמט טוש"ע יו"ד סימן קכג סעיף ח:
קלא ד מיי' פי"ב מהל' מאכלות אסורות הלכה ה סמג לאוין קיב טוש"ע יו"ד סי' מו סעיף ח:
קלב ה מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה ד ופ"ח מהל' טומאת מת הלכה יד ופ"ב מהלכות משכב ומושב הלכה י:
קלג ו מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה ג' ופ"ו שם הלכה יט סמג לאוין סה טור שו"ע סי"ם סימן רמד סעיף ח וסימן רנב סעיף ח ג:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה שמטמא בזיבה ואפי' אינו זב. עיין מהרש"ל לקמן דף כח ע"ב במוד"ה שהיה מומה:

רבינו חננאל

גידולי תרומה תרומה. אסיק' משום תרומה טמאה ביד כהן אבל משום טהורה ביד ישראל לא פי' דאפשר למעבד כדשמואל דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי ומפורשת הא דשמואל בסוף ע"ז. הא דאמר עולא והא דאמר בארלי פשוטות הן: "ח **דברים שגזרו בו ביום** אלו הן שפוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון או אוכל שני אע"ג דסוגיין הכא כר' יהושע דאמר זה וזה שני הוא הא מיפרש בשחיטת חולין פרק השוחט (דף לד ע"א) מימרא דרבה בר בר חנה (דילג) האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני כי שנים הם והשותה משקין טמאים והבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו עליו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין והספר והידים. **אבל** שבול יום לא דאמרינן (פוסל האוכלין) סמי מינן שבול יום כלומר שבול יום אינה גזירה אלא מן התורה פוסל. האוכלין והכלים לר' מאיר דמחשב להו בחדא הוי ח' דברים הללו שפוסלין את התרומה גזרו בו ביום. **ועוד** גזרו עשרה אחרים ואלו הן המניח כלים תחת הצינור וכל המטלטלין מביאין הטומאה והבוצר לגת וגדולי תרומה ומי שהחשיך ופיתן ושמנן ריינן ובנותיהן ודבר אחר הרי י"ח דברים אליבא דר' מאיר ולר' יוסי דאמר המניח כלים תחת הצינור לא גזרו בו אלא עדיין הוא מחלוקת פיחת זה ומחשב זה אוכלין והכלים שנטמא במשקין שניים הרי גם לר' יוסי י"ח דבר שגזרו ובנות כותים נדות מערסתן ותינוק נכרי שיהא מטמא בזיבה כדי שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו בעבירה: **ירושלמי** ר' אליעזר אומר בו ביום נדשו סאה לחבית מלאה אגוזים כל מה שאתה נותן לתוכה שומשמין מחזקת פי' הוסיפו גזירות לגזור גזירות ר' יהושע אומר בו ביום מחקו סאה לא הוסיפו ולא גרעו אלא התירו המותר ואסורו האיסור לחבית מלאה שמן אם יתן לתוכה מים מקיא השמן. תני רשב"י בו ביום גזרו פיתן ויינן וגבינתן וחמצן וצירן ומורייסן וכבושיהן ושלוקיהן ומלוחיהן ועל החליקה ושחיקה טיסני ועל שדונן ומתנתן ובכורייהן ובניהן שנטמאו בזיבה מבן ט' שנים ויום אחד כדי שלא יהא תינוק ישראל מצוי אצלו במשכב זכור ובנותיהן מבת ג' שנים ויום א'. פת עימעמו עליה והתירוה במקום שאין פת ישראל מצויה מפני חיי נפש. שמן רבי ובית דינו התירוה מפני שלא פשט איסורו ברוב ישראל ופירדשן במס' ע"ז [ל"ו ע"א]. רבי חייא רבה מפקד לרב אין את יכול מיכל כל שתא בטהרה אכול ואין לא תהא אכול ד' זומין בשתא. מיכן היה ר' פנחס בן יאיר אומר זריזות מביאה [לידי נקיות נקיות מביאה] לידי טהרה טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי יראת חטא יראת חטא מביאה לידי רוח הקודש רוה"ק לידי חסידות חסידות לידי תחיית המתים תחיית המתים לידי אליהו ז"ל זריזות לידי נקיות שנאמר וכלה מכפר נקיות לידי טהרה שנאמר וכפר וטהר וגו'. תני בשם ר"מ כל הקבוע בא"י ואוכל חולין בטהרה ומדבר בלשון הקודש וקורא את שמע בבקר ובערב ומבטח לו שהוא בן העולם הבא: **אלו** כולן ששנינו במשנתינו כגון שריית דיו ונתינת אונין של פשתן לתנור וכיוצא בהן הלכתא כב"ה דמתירין עם השמש:

מבטי. שם המים: **רישבא.** פורס נשמין לצוד מיה ועוף: **גידולי תרומה.** אם זרעה ואפי' דבר שזרעו כלה) כגון מטאה וקטנית: **תרומה טהורה ביד ישראל.** ועיינו לרש לימנה לכהן וזורעה בטבלה ממורת תרומה: **אי דחשידי להכי אפרושי נמי לא ליפרשו.** אלא מטה אחת מן הכרי כדשמואל ומדאפרסו ש"מ לא משהי: **משום תרומה טמאה ביד כהן.** שאסורה באכילה ואא לזורעה וגזור שתהא בשמה הראשון והרי היא תרומה טמאה דמיישינן דילמא משהי לה עד זמן זריעה ואתי למיכל בטומאתה: **נותן כיסו לנכרי.** ולא יטלטלנו פחות פחות מד' אמות: **סנוותיהן.** שם מקוס: **ובנותיהן.** במס' ע"ז פרכינן בנותיהן דאומיהן ניהו: כולן מי"ח דברים הן. והא כולהו חדא היא דגזרו על פיתן משום שמנן ועל שמנן כו' כדלקמן: **הניחא לר"מ.** דמנו להו דמניח כלים תחת הציור הוו להו י"ח ע' דפסלי תרומה ואין קורין ואין פולין הא חדסר פשו להו ז' ציור ומרדע ובנות כותים ובולר וגידולי תרומה ונותן כיסו ופיתן ושמנן חדא: **איכא הא.** דמוסיף רב יצחק אלאמיני על דבר אחר משום ד"ל: **ועל בנותיהן משום ד"א.** ע"ז ועוד גזרו על ד"ל אלא הוחכר כאן: **שמטמא בזיבה.** ואפילו אינו זב: **אוכלין וכלים.** שנטמאו במשקין דחדא משיב להו: **מתני'** ממנין. לגבע: **כרשינין.** למאכל בהמה בל"ל אלא ע"ז: **וב"ה מתירין.** משנתן את המים מבעוד יום: **אונין.** אריבע"ל והן אגודות של פשתן מנופף ונותנין אותו בקדרה לתנור ומתלגנן: **שיהבילו.** שיתממו (ה): **חשין.** הלבע שיקלוט מבעוד יום: **מתירין.** לתתה מבעו"ל והיא קולטת כל הלילה: **ולא טוענין עמו.** על החמור: **ולא מגביהין עליו.** משאו על כתיפו דנראה כמסייעו להולך בשבת: **אלא** בדי שיגיע למקום קרוב. כלומר שיהא המקוס קרוב שיוליכנו שם מבעו"ל:

עס

אלא בכדי שיגיע למקום קרוב ובית הלל אומרים אין מוכרין לנכרי ואין טוענין עמו ואין מגביהין עליו אלא כדי שיגיע לכובס נכרי אלא כדי שיעשו מבעוד יום ובכולן ' בית הלל מתירין עם

השמש

אחת מן הכרי כדשמואל ומדאפרסו ש"מ לא משהי: **משום תרומה טמאה ביד כהן.** שאסורה באכילה ואא לזורעה וגזור שתהא בשמה הראשון והרי היא תרומה טמאה דמיישינן דילמא משהי לה עד זמן זריעה ואתי למיכל בטומאתה: **נותן כיסו לנכרי.** ולא יטלטלנו פחות פחות מד' אמות: **סנוותיהן.** שם מקוס: **ובנותיהן.** במס' ע"ז פרכינן בנותיהן דאומיהן ניהו: כולן מי"ח דברים הן. והא כולהו חדא היא דגזרו על פיתן משום שמנן ועל שמנן כו' כדלקמן: **הניחא לר"מ.** דמנו להו דמניח כלים תחת הציור הוו להו י"ח ע' דפסלי תרומה ואין קורין ואין פולין הא חדסר פשו להו ז' ציור ומרדע ובנות כותים ובולר וגידולי תרומה ונותן כיסו ופיתן ושמנן חדא: **איכא הא.** דמוסיף רב יצחק אלאמיני על דבר אחר משום ד"ל: **ועל בנותיהן משום ד"א.** ע"ז ועוד גזרו על ד"ל אלא הוחכר כאן: **שמטמא בזיבה.** ואפילו אינו זב: **אוכלין וכלים.** שנטמאו במשקין דחדא משיב להו: **מתני'** ממנין. לגבע: **כרשינין.** למאכל בהמה בל"ל אלא ע"ז: **וב"ה מתירין.** משנתן את המים מבעוד יום: **אונין.** אריבע"ל והן אגודות של פשתן מנופף ונותנין אותו בקדרה לתנור ומתלגנן: **שיהבילו.** שיתממו (ה): **חשין.** הלבע שיקלוט מבעוד יום: **מתירין.** לתתה מבעו"ל והיא קולטת כל הלילה: **ולא טוענין עמו.** על החמור: **ולא מגביהין עליו.** משאו על כתיפו דנראה כמסייעו להולך בשבת: **אלא** בדי שיגיע למקום קרוב. כלומר שיהא המקוס קרוב שיוליכנו שם מבעו"ל:

עם השמש. בעוד החמה זורחת: כלי לבן. שהוא קשה לכבס ולריך ג' ימים ומחמירין על עלמן כב"ש: שטועגין. לת הזיתים בקורות בית הבד ולת הענבים בעיגולי הגת שלא היו עולרין אותן בגלגל כמו שלו אלא טוועגין אותן בקורות כבדין והני דגת קרי עיגולין שהיו דפין עגין עשוין בעיגולין ושוין שטוועגין אותן מבעוד יום והמשקה הולך וזב כל השבת וגמרא (דף יט.) פריך מאי שנא הלא פליגי ב"ש בהא ומפרש משום דאי נמי עביד להו בשבת ליכא חיוב חטאת דמי אמרי' אחיטת זיתים וענבים אב מלאכה בפ' חבית שנשברה (לקמן דף קמג:) הני מילי בזיתים וענבים שלא ריסקן מבעוד יום דהוה ליה מפרק דבר ממשהו הגדל[ה] בתוכו והיא תולדה דדש אבל הכא אין נוחנין קורה על גבי זיתים עד שטוחנין תחלה ברחיים וכן ענבים דורכין אותן תחלה ברגל ובגלגל קורה נמי משקה נפיק ממילא אלא דלא נפיק שפיר כי השתא ולא דמי לדש: **גמ'** מאי שנא בטולהו כו' ל"ג לה הכא אלא לקמן[ו] במשנה ושוין שטוועגין: **מאן תנא נתינת מים לדיו.** ואע"פ שלא גיבל הדיו זו היא שריינן והוי ליה דיליה בהכי וממייב משום לש דהא ממני ליכא גיבול ואפליגו בה מבעוד יום מבלגל דבשבת מיב חטאת הוא: **האחרון חייב.** משום לש שהוא אב מלאכה: **אפר.** לאו בר גיבול הוא: **עפר.** בר גיבול הוא לטיט של בנין: **והא תניא.** תרמי מתניתא חדא דאפר וחדא דעפר: **מידי גבי הדדי תנינהו**[ח]. חדא תניא[ח] ר' מייא וחדא תניא[ח] רבי אושעיא[ו] וחדא מייניהו תניא לעפר בלשון אפר: **פותקין.** פותחין עושין נגר קטן משפת המעין לגנה: **מוגמר.** לבונה ומיני בשמים נותנין על האש ומעשנין הבגדים שיהא ריחן נודף: **גפרית.** תחת כלי כסף שמליירין בהם פרחים ונוטות בתרנו ומעשנן בגפרית והן משחירות ומיכרות וקורין נייל"ר: **קילור.** תחבושת שקורין לוז"ל: **ואספלנית.** רטייה: **ברחיים של מים.** וכ"ש ברחיים של יד ושל חמור דאדם מצוה על שביתת בהמתו: **שיטחנו מבעוד יום**[ב]. מפני שמשמעת את הקול ומוושש מילתא בשבת ומיכא זילותא[ג]: **לרבות שביתת כלים.** לכתיב לעיל מינה למען ינוח שורך וחמורך וגו': **והשתא דאמרת בית הלל אית להו שביתת כלים.** דהא על כרחך הא מתניתא בית הלל מדשרי בהנך וקתני דרחיים אסור משום שביתת כלים: **מוגמר וגפרית אמאי שרו.** וה"ה לכל הנך דמתני' הרי המוגמר מונח בערדסקקות[ד] ומגלא כלי עושה מלאכה: **לא קא עביד הכלי שום מעשה.** אלא מונח על הארץ והן בתוכו אבל הרחיים עבדי מעשה ולכ"ש כיון דמוגמן בגוזה היינו מעשה דליה: **מצודות דקא עבדי מעשה.** שהפה נקשר ומופסק העוף וכן יקוש שפושטים לחיות לנוכלן ברגלים כשנוגעין בו קופץ ומתחבר מאליו ונוכל: **בלחי.** חכה שקורין חיימ"ל שהדג בולעו ומהדקו והכלי אינו זז ממקומו: **וקוקרי.** שעושין כלים פיה אחד רחב ופיה השני קטן מאד והדג (ס"ל והחיה) נכנס שם ומוציא ראשו בפי הקטן ואין גופו יכול לצאת וכשבא להחזיר ראשו לפנים ראשי קרומות נכנסין לו תחת לחיו דהשתא לא עביד כלי מידי: **והשתא דאמר בו' ב"ש היא.** והא דריחים ב"ש וב"ש לא שרי להו מן היכא דעביד כלי מעשה מן היכא דלא עביד דהא אסרי בחוגרין דמתני' וכיון דב"ש היא[ד]:

מוגמר

היא והיכא דעביד מעשה אבל היכא דלא עביד מעשה כי הנך דמתני' טעמייהו משום גזירה ומלודות דמתני' בלחי וקוקרי: **והשתא** דאמר רב אושעיא הא מני ב"ש היא. אומר ר"ת דהלכתא כרב יוסף דמוקי בריתא כב"ש דהא רב אושעיא קאי כוותיה ולפ"ז ריחים מותרים לדליה לב"ה שרי אפי' היכא דקעביד מעשה ולא חיש להשמעת קול ולי נראה דרב אושעיא לא מוקי לה

השמש [ו] אמר רשב"ג נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין כלי לבן לכובס בערי שלשה ימים קודם לשבת ושוין אלו ואלו שטוועגין קורת בית הבד ועגולי הגת: **גמ'** מאן תנא נתינת מים לדיו זו היא שרייתן[ו] אמר רב יוסף רבי היא דתניא [ב] אחד נותן את הקמח וא' נותן (ג) את המים האחרון חייב דברי רבי רבי יוסי[ד] אומר אינו חייב עד שיגבל א"ל אביי ודילמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי אלא בקמח דבר גיבול הוא אבל דיו דלאו בר גיבול הוא אימא ליחייב לא סלקא דעתך דתניא אחד נותן את האפר ואחד נותן את המים האחרון חייב דברי רבי ר' יוסי ברבי יהודה אומר עד שיגבל ודילמא מאי אפר [א]עפר דבר גיבול הוא והתניא אפר והתניא עפר [ב] מידי גבי הדדי תניא: [ג] ת"ר [ב]פותקין מים לגינה ע"ש עם חשיכה ומתמלאת והולכת כל היום כולו ומניחין מוגמר תחת הכלים (ע"ש[ג]) ומתגמרין והולכין כל היום כולו ומניחין גפרית תחת הכלים (ע"ש עם חשיכה[ד]) ומתגפרין והולכין כל השבת כולה ומניחין קילור ע"ג העין ואיספלנית על גבי מכה (ע"ש עם חשיכה[ד]) ומתרפאת והולכת כל היום כולו אבל אין נותנין חטין לתוך הריחים של מים אלא בכדי שיטחנו מבעוד יום מאי טעמא אמר רבה מפני שמשמעת קול א"ל רב יוסף ולימא מר משום שביתת כלים [ב] דתניא [א] ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו לרבות שביתת כלים אלא אמר רב יוסף משום שביתת כלים והשתא דאמרת לב"ה אית להו שביתת כלים דאורייתא גפרית ומוגמר מאי טעמא שרו משום דלא קעביד מעשה אונין של פשתן מאי טעמא שרו משום דלא עביד מעשה ומינח נייהא מצודת חיה ועוף ודגים דקא עביד מעשה מאי טעמא שרו התם נמי בלחי וקוקרי[ד] דלא קעביד מעשה והשתא דאמר רב אושעיא אמר רב אסי מאן תנא שביתת כלים דאורייתא ב"ש היא ולא בית הלל[ו] לב"ש בין קעביד מעשה בין דלא קעביד מעשה אסור לבית הלל [ג]אע"ג דקעביד מעשה שרי והשתא דאמרת דלב"ש אע"ג דלא עביד מעשה אסור אי הכי[ז] שביתת כלים וכי מיון יותר טוב כמו שמפרש רבה שמשמעת הקול ואמי כב"ה וי"ל דלא שבירא ליה לרב יוסף טעמא דהשמעת הקול כלל ומסתברא ליה טפי לאוקמה כב"ש משום שביתת כלים וגרלה דרבה סבר דטעמא דב"ש לאו משום שביתת כלים הוא אלא סבר דטעמא דב"ש דגזרינן דילמא אתי למעבד בשבת דאי לרבה נמי טעמא דב"ש משום שביתת כלים למה היה צריך רב יוסף להביא הברייתא והא מתני' היא דאסרי בית שמאי משום שביתת כלים ועוד דאמר לקמן (דף יט.) הני דאי עביד להו בשבת מיב חטאת גזרו בית שמאי עם חשיכה משמע דטעמא דבית שמאי משום גזירה ולא משום שביתת כלים ולרב יוסף לא תקשה אמאי [לא] אסרי בית שמאי טעינת קורה משום שביתת כלים דהתם אתי ממילא טפי מכל הנך דמתניתין ואם תאמר לרבה הך ברייתא דשביתת כלים אמאן תרמייה ויש לומר דרבה סבר דברייתא דשביתת כלים בית שמאי

נברי כו' ובכולן ב"ה מתירין. והא דתני בית הלל בפרק קמא דשבת (יז:) ליתן כלים לכובס בערב שבת עם חשיכה ואפילו נתון בתנור משום דכבשה בנברי מידי דלא מיעכר וליכא משום דבשל מידי דמיעכר נתון בתנור משום משדא [מ"ק יב. ועי' בתוס' כאן ושם]. [ע"כ שייך לדף יז:]. מוגמר. לבונה על גבי גחלים. שעתן המתקה עם הלבונה וגחלים תחת הכלים. שעתן המתקה עם הלבונה וגחלים תחת הבגדים להכניס בהן ריח [ביצה כב:].

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [עי' תוס' ע"ז כח: ד"ה מאי טעמא],
ב) לקמן דף קנה:,
ג) [עילוקמן כ: וש"נ],
ד) תוספתא פרק ה,
ה) [מכילתא פרשה משפטים], ו) דף יט.,
ז) עיין חולין קמא.,
ח) עיין עירובין קד.,
ט) עיין ביצה כב:,
י) לקמן נג ע"ב.

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ואחד נותן לתוכו את המים וכו' ודילמא לא היא ע"כ:

רבינו חננאל

אלו ששנינו בברייתא פתיחת מים לגינה בע"ש והנחת מוגמר תחת הכלים והנחת גפרית תחת הכלי' כולן מותרין וכן קילור על העין בע"ש ואיספלנית על המכ' ומתרפאת והולכת בשבת. **ואע"ג דקיי"ל כב"ה** וב"ה לית להו שביתת כלים נתינת חטים ברחיים של מים בע"ש להטחן בשבת אסור דלא אמרו משום

תורה אור השלם

א) וְכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם תִּשָּׁמֵרוּ וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ לֹא יִשָּׁמַע עַל פִּיךָ: [שמות כג, יג]

הגהות וציונים

ה) זו היא לישתן (דברי נחמיה) אולם בראשונים איתא שרייתן":
ב) [צ"ל יוסי ברבי יהודה וכ"א לקמן קנה ע"ב) (גלין): ג) [ברב אלפס ובראש ליתא] (גלין): ד) [נ"ז שם ליתא] (גלין): ה) [ע"ע בערוך ערך לח ובערוך קקרי שהאריך לפרש ענינם קחנו משם] (גלין): ו) **הא מני ב"ש היא ולב"ש.** ס"א (גלין): ז) "אי הכי" ליתא בכת"י (ובאמת הוא מיותר, דק"ס): ח) **שגד"ל** (כ"ה במהרש"ל): ט) תניהו וחד **תני לתרוייהו** וכיון **דלאו גבי הדדי תנינהו** חדא תניא כצ"ל, רש"ל (גלין): י) צ"ל **תניה** (דפו"י): כ) ברש"י שבריי"ף הוא דיבור בפנ"ע **שיטחנו. מבעוד יום:** ובכת"י בגמ' ליתא תיבות "מבעוד יום" ועיין מהרש"ל: ל) ד"ה "מוגמר" בעמוד הבא אינו דיבור בפנ"ע והוא דבור אחד עם דבור זה (מהרש"ל): מ) בראש פ"ק דע"ז ליתא לתיבת "רבע"ז" ובירושלמי איתא ולא ידענא מה היא (מהרש"א), ועיין ריטב"א מו"ק כו ע"ב שפי' "בשבת" פרק כלל גדול "ובע"ז" פרק לפני אידיהן (כא ע"ב), ועי' נמוקי הגר"י ב: נ) עי"ש ברש"י: ס) דבור זה שייך אחר ד"ה ולימא:

עין משפט נר מצוה

קלד א ממי' פ"ח מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה:
קלה ב ג ממי' פ"ג מהל' שבת הלכה ג וש"ו הלכה טו סמג שם טור שו"ע סו"ש סימן רעב סעיף ה וסימן רמו סעיף ה:

תוספות ישנים

א) מ"ר התם מיגו מעיש קילור עלמו בתמוטת אלא שורה הקילור בעיש ולגבי דדיה ליכא למיגזר שיודע כי לא תמיהו לו אלא ע"י עריה ואתרים סבורין שלתוך מים הוא ערין:

רב נסים גאון

אלא אמר רבה ישראל כיון דאפשר למיעבד כשמואל ולא קא עבדי. דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי וחמצא במס' קידושין (דף נח) בסוף האיש מקדש ובמסכת
ב) בכורות בפרק יש בכור לנחלה ובשחיטת חולין בפ' ראשית הגז (דף קלו). **ואידך אמר באלי גיתתאה משמיה דרב פיתן ושמנן היינם ובנותיהם כולן אסורין משמונה עשר דבר.** תמצא בפ' אין מעמידין בהמה (ע"ז דף לו) כבר הודו ואמרו בנותיהן דאורייתא היא דכתיב (דברים ז) לא תתחתן בם והזכירו בזה הענין הרבה פנים ולא נתקיימו וביארו בסוף הדברים דאורייתא יחוד דאשת איש אתא דוד גזר אפילו יחוד דפנויה אתו אינהו גזור אפילו יחוד דנכרית ונתבאר עוד בזה הפרק כי תינוק נכרי מטמא בזיבה בן ט' שנים ויום אחד לדבריהם אימתי ראוי לביאה בן ט' שנים ויום אחד אימתי מטמא בזיבה בן ט' שנים ויום אחד:

חשק שלמה על רב נסים גאון

ג) לפנינו לא נמצא בפ' יש נכסי מימתא דשמואל אלא רק הוא בע"ז ד' עג ע"ב:

ליקוטי רש"י

[שייך לדף יז:]

כדשמואל. דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי [קידושין נח:]. **מלאוייתא** בכל שהן מיפסח [חולין קלו:]. **נותן כיסו לנברי.** בעד יום [לקמן קנג:]. **באלי.** שם מכס [תענית יח:]. **משום יינן.** שהיין מוער בו ומגיפו לידי מנותיהן. **ועל בנותיהן משום דבר אחר.** עבודת אלילים. **ועל דבר אחר משום דבר אחר.** ועל דבר אחר שלא הוכיר כאן גזרו משום דבר אחר ולא משום עבודת אלילים לקמן מפרש לה. **שמטמא בזיבה.** אפי' לא ראה גזרו עליו להיות כזב [ע"ז לו:]. **אין שורין דיו.** מלאתי בתשובות הגאונים שמעשין כלי זכוכית בשבת שמן זית עד שמשמיר וגורר השמרורים ונותן בו שמן קימעא ומגגל בו ומייבשו בחמה וממחה אותו לתוך הדיו [לקמן כב:]. **כלים לכובס**